

Madách Imre: Az ember tragédiája II. – Eszmék és szereplők

„S NEM ÉRZÉD-É ESZMÉID KÖZT AZ ŰRT?”

Javasolt feldolgozási idő: 2 óra 45 perc

1. feladat

Egy-egy idézetet olvashatsz feladatonként Az ember tragédiája történeti színeiből. Az idézetek elolvasása után válaszolj röviden, lényegre törően a kérdésekre!

1. Negyedik szín (Egyiptom)

ÉVA

Óh, fáraó, zúzz el, de megbocsáss,
Ha a nép jaja nem hágy megnyugodni,
Ládd, jól tudom, hogy szolgálód vagyok,
Hogy éltem célja tégedet mulatni,
Felejték mindent, kívülem mi van:
Nyomort, nagyságot, ábrándot, halottat,
Hogy mosolyom üdv, ajkam láng legyen;
De hogyha a nép, e milljókarú lény,
Korbácsolt háttal jajgat odakint:
Mint fájó testnek kisdéd porcikája,
Én, én, a népnek elszakadt leánya,
Szivemben érzem szintén mind e kint.

ÁDÁM

És én veled. - A milliók egy miatt -

Mondá a holt is. -

Mire döbbsenti rá a fáraót (Ádámot) Éva, a rabszolga felesége? Milyen új eszme megvalósítását tűzi majd ki céljául Ádám?

2. Ötödik szín (Athén)

ELSŐ DEMAGÓG

Halld hát a vádat, nép! nagy Miltiádész

Eladta a hont.

MÁSODIK DEMAGÓG

Óh, hazudsz, hazudsz!

Hallgassatok, vagy késő bánalomnak

Ér szégyene.

ELSŐ A NÉPBŐL

Le onnan, szemtelen!

(Egészen a tömegbe sodorják.)

ELSŐ DEMAGÓG

*Ifjúságod virága van kezében,
Lemnoszt be bírta venni egy csapással,
S most veszteg áll Phárosznál. Megfizették.*

HARMADIK A NÉPBŐL

Halál fejére.

Mivel vádolja az első demagóg Miltiádészt (Ádámot)?

3. Hatodik szín (Róma)*PÉTER APOSTOL*

*Te nyomorú faj! - gyáva nemzedék,
Míg a szerencse mosolyog feletted,
Mint napsugárban a légy, szemtelen,
Istent, erényt, gúnyolva taposó.
De hogyha a vész ajtódon kopog,
Ha Istennek hatalmas ujja érint,
Gyáván hunyász, rútul kétségb'eső.
Nem érzed-é, hogy az ég büntetése
Nehezkedik rád. Nézz csak, nézz körül,
A város pusztul, durva idegen nép*

*Tiporja el arany vetésidet,
Szétbomlik a rend, senki sem parancsol
S szót nem fogad. A rablás, gyilkolás
Emelt fővel jár a békés lakok közt,
Utána a halvány gond, rémület
S égből, földről se részvét, sem segély.
Nem bírod, úgy-e, kéjek mámorával
Elandalítani azt a szózatot,
Mely a kebelnek mélyét felveri
S jobb cél felé hiába ösztönöz.
Kielégítést, ügyebár, nem érzesz,
Csak undort ébreszt szűdben a gyönyör,
S aggódva nézsz körül, ajkad rebeg:
Hiába mind, a régi istenekben
Nincs már hited, kövekké dermedeztek.*

Miért fenyegeti meg Péter apostol a római arisztokrata ifjakat?

4. Hetedik szín (Konstantinápoly)

*ÁDÁM**Barátim! népem fáradt, menhelyet kér.**Tán a kereszténység fővárosában**Nem kér hiába.**HARMADIK POLGÁR**Kérdés, nem vagy-é**Eretnekségben rosszabb a pogánynál.**NEGYEDIK POLGÁR**Mondd, mit hiszesz, a Homousiont,**Vagy Homoiusiont?**ÁDÁM**Ezt nem értem. -**LUCIFER**Ne valld be, ez most itt a fő dolog.**NEGYEDIK POLGÁR**Lám, kétkedik, ez is hamishitű.**TÖBBEN**El tőlük, el, zárkózzunk házainkba. -**Átok reá, ki nékiek fedélt nyújt.*

Miért nem adnak szállást Tankrédnak (Ádámnak) Konstantinápolyban?

5. Nyolcadik és tizedik szín (Prága)

TANÍTVÁNY

Óh, mit tegyek hát, mester, mondd nekem.

Ki annyi éjt szenteltem a tudásnak,

Csak a butával lettem-é egyenlő,

És mind e munka elveszett hiába? -

ÁDÁM

El nem veszett, mert épp ez ad jogot,

Most már megvetni minden csábjait.

Ki még nem nézett a vésznek szemébe,

Ha hátrál, gyáva. A próbált vitéz

Bátran mellőzi a kötekedőt,

Bátorságához nem férhet gyanú. -

Fogd hát e sárgult pergamenteket,

E fóliánsokat, miken penész ül,

Dobd tűzre mind. Ezek feledtetik

Saját lábunkon a járást velünk,

És megkimélnék a gondolkodástól.

Ezek viszik múlt századok hibáit

Előítéletül az új világba.

A tűzre vélők! és ki a szabadba.

Miért tanulnád mindig, hogy mi a dal,

Minő az erdő, míg az élet elfoly,

Örömtelen poros szobafalak közt.

Hosszúnak nézed-é az életet,

Hogy sírodig teóriát tanulsz?

Mit gondolsz, miért biztatja Kepler (Ádám) a tanítványát arra, hogy égesse el a könyveket?

6. Kilencedik szín (Párizs)

ÁDÁM

Vádolni mersz, Saint-Just, nem ismered,

Minő erős vagyok? -

SAINT-JUST

Voltál előbb,

A népben. Ámde a nép bölcs, megismert,

S a Konvent végzését megszentesi.

ÁDÁM

*Nem ismerek birót magam felett
Mást, mint a nép, s a nép, tudom, barátom.
(Ismét zúgás a nép között.)*

SAINT-JUST

*Barátod az, ki a hon ellene.
A felséges nép majd itél fölötted,
Előtte vádollar, honáruló:
Csempészetért az állami javakban,
Rokonszenvért az arisztokratákkal,
Vágyódásért a zsarnok úralomra.*

ÁDÁM

*Saint-Just, vigyázz, lemennydörög szavam.
Vádad hamis. -*

ROBESPIERRE

*Ne hagyjátok beszélni,
Tudjátok, nyelve síma, mint kígyó.
Fogjátok el, szabadságunk nevében. -*

NÉPTÖMEG

Ne halljuk őt, ne halljuk, vesszen el.

Mivel vádolják meg Dantont (Ádámot) a párizsi színház végén?

7. Tizenegyedik színház (London)

ÁDÁM

*Ez az, ez az, miért mindég epedtem,
Pályám mindeddig tömkeleg vala,
Az élet áll most teljesen előttem,
Mi szép, mi buzdító versenydala.*

LUCIFER

*Szép a magasból, mint a templomének,
Bármily rekedt hang, jajszó és sohaj
Dallamba olvad össze, míg fölér. -
Így hallja azt az Isten is, azért
Hiszi, hogy jól csinálta e világot.
De odalent másképpen hallanók,
Hol közbeszól a szív verése is.*

ÁDÁM

*Te, kétkedő gúny, hát nem szebb világ ez,
Mint mindaz, amin eddig átgyötörtél?
Ledűltek a mohos korlátfalak,
Eltűntek a rémes kísértetek,
Miket a múlt megszentelt glóriával*

Hagy a jövőre, kínzó átokul.

Szabad versenytér nyílt meg a kebelnek,

Rabszolgákkal gulát ma nem emelnek.

Miért gondolja Ádám a szín elején, hogy megvalósult mindaz, amiért eddig küzdött?

8. Tizenkettedik szín (Falanszter)

ÁDÁM

Mi ország ez, mi nép, melyhez jövénk?

LUCIFER

E régi eszmék többé nincsenek.

Nem kisszerű volt-é a hon fogalma?

Előítélet szülte egykor azt,

Szűkkeblűség, versenygés védte meg.

Most már egész föld a széles haza,

Közcél felé társ már most minden ember,

S a csendesen folyó szép rend fölött

Tisztelve áll őrüül a tudomány.

ÁDÁM

Beteljesült hát lelkem ideálja,

Ez mind derék, ezt így kívántam én is.

*Egyet bánok csak: a haza fogalmát,
Megállott volna az tán, úgy hiszem,
Ez új rend közt is.*

Miért nincsen szükség a falanszterben a haza fogalmára?

9. Tizenharmadik szín (Az úr)

ÁDÁM

Őrjöngő röptünk, mondd, hová vezet?

LUCIFER

*Hát nem vágytál-e, menten a salaktól,
Magasb körökbe, honnan, hogyha jól
Értettelek, rokon szellem beszédét
Hallottad?*

ÁDÁM

*Az igaz, de ily ridegnek
Nem képzelém feléjük útamat.*

*E tér oly puszta, olyan idegen,
Mint hogyha szentségsértő járna benne,
S keblemben két érzés küzdelme foly:
Érzem, mi hitvány a föld, hogy magas
Lelkem lezárja, s vágyom el köréből;
De visszasírok, fáj, hogy elszakadtam.*

Miért vágyott Ádám elszakadni a Földtől?

10. Tizennegyedik szín (Hóval és jéggel borított vidék)

ÁDÁM

*Szörnyű világ! - csupán meghalni jó.
Nem sajnálandom, amit itt hagyok.
Ah, Lucifer! ki egykor ottan álltam
Az ember bölcséjénél, aki láttam,
Mi nagy jövő reménye ringa benne,
Ki annyi harcát mind végigcsatáztam,
Ez órjás síron, melyre gyászlepelt
A természet dobott, midőn merengek,
Első, utolsó ember a világon:
Szeretném tudni, hogy bukott fajom?
Nemes küzdésben, nagyszerűen-é,*

*Nyomorún-é, törpülve ízrül ízre,
Nagyság nélkül és könnyre érdemetlen.*

Miért hóval és jéggel borított vidékre érkezett vissza Ádám az űrből?

2. feladat

Olvasd el Az ember tragédiája befejező részét! Képzeld Ádám helyébe magad! Feltetted a kérdéseidet az Úrnak, de ő nem árulta el neked a titkot. Lucifer kigúnyol, Éva érti az angyali szózatot, te csak gyanítod. Mire gondolsz, mi fog történni veled? Érdemes küzdened?

Írj 1 oldalas esszét! Fogalmazz egyes szám első személyben! Egymáshoz kapcsolódó, kerek mondatokban írd!

ÁDÁM

*Uram! Rettentő látások gyötörtek,
És nem tudom, mi bennök a való.
Oh, mondd, oh mondd, minő sors vár reám:
E szűk határu lét-e mindenem,
Melynek küzdése közt lelkem szűrődik,
Mint bor, hogy végre, amidőn kitisztúlt,
A földre öntsd, és béigya porond?
Vagy a nemes szeszt jobbra rendeléd?
Megy-é előbbre majdan fajzatom,
Nemesbedvén, hogy trónodhoz közelgjen,*

Vagy, mint malomnak barma, holtra fárad,
S a körből, melyben jár, nem bír kitörni?
Van-é jutalma a nemes kebelnek,
Melyet kigúnyol vérhullásaért
A kislelkű tömeg? Világosíts fel,
S hálásan hordok bármi végzetet;
Csak nyerhetek cserében, mert ezen
Bizonytalanság a pokol. –

AZ ÚR

Ne kérdd
Tovább a titkot, mit jótékonyan
Takart el istenkéz vágó szemedtől.
Ha látnád, a földön mulékonyan
Pihen csak lelked, s túl örök idő vár:
Erény nem volna itt szenvedni többé.
Ha látnád, a por lelkedet felissza:
Mi sarkantyúzna, nagy eszmék miatt
Hogy a múltó perc élvéről lemondj?
Míg most, jövőd ködön csillogva át,
Ha percnyi léted súlyától legörnyedsz,
Emel majd a végetlen érzete.
S ha ennek elragadna büszkesége,
Fog korlátozni az arasznyi lét.
És biztosítva áll nagyság, erény. –

LUCIFER kacagva

Valóban, melyre lépsz, dicső a pálya,
Nagyság s erény leszen tehát vezéred,
E két szó, mely csak úgy bír testesűlni,
Ha babona, előítélet és
Tudatlanság álland mellette őrt. –
Miért is kezdtem emberrel nagyot,
Ki sárból, napsugárból összegyúrva
Tudásra törpe és vakságra nagy. –

ÁDÁM

Ne gúnyolj, oh, Lucifer, csak ne gúnyolj:
Láttam tudásod tiszta alkotását,
Nagyon hideg volt ottan e kebelnek. –
De, oh Uram! Ki fog feltartani,
Hogy megmaradjak a helyes uton?
Elvontad tőlem a vezérkezet,
Hogy a tudás gyümölcsét ízlelém.

AZ ÚR

Karod erős – szived emelkedett:
Végetlen a tér, mely munkára hív,
S ha jól ügyelsz, egy szózat zeng feléd
Szünetlenül, mely visszaint s emel,
Csak azt kövesd. S ha tettdús életed
Zajában elnémúl ez égi szó,

*E gyöngye nő tisztább lelkülete,
Az érdekek mocskától távolabbb,
Meghallja azt, és szíverén keresztül
Költészetté fog és dallá szűrődni.
E két eszközzel álland oldalodnál,
Balsors s szerencse közt mind-egyaránt,
Vigasztaló, mosolygó génius. –
Te Lucifer meg, egy gyűrű te is
Mindenségemben – működjél tovább:
Hideg tudásod, dőre tagadásod
Lesz az élesztő, mely forrásba hoz,
S eltántorítja bár – az mit se tesz –
Egy percre az embert, majd visszatér.
De bűnhődésed végtelen leend,
Szünetlen látva, hogy, mit rontni vágyol,
Szép és nemesnek új csírája lesz. –*

ANGYALOK KARA

*Szabadon bűn és erény közt
Választhatni, mily nagy eszme,
S tudni mégis, hogy felettünk
Pajzsúl áll Isten kegyelme.
Tégy bátran hát, és ne bánd, ha
A tömeg hálátlan is lesz,
Mert ne azt tekintse célúl,
Önbecsét csak, ki nagyot tesz,
Szégyenelve tenni másképp;*

És e szégyen öntudatja
A hitványat földre szegzi,
A dicsőtet felragadja. –
Ámde útag felségében
Ne vakítson el a képzet,
Hogy, amit téssz, azt az Isten
Dicsőségére te végzed,
És ő éppen rád szorulna
Mint végzése eszközére:
Sőt, te nyertél tőle díszet, ha
Engedi, hogy tégy helyette. –

ÉVA

Ah, értem a dalt, hála Istenemnek!

ÁDÁM

Gyanítom én is, és fogom követni.
Csak az a vég! – Csak azt tudnám feledni! –

AZ ÚR

Mondottam ember: küzdj és bízva bízzál!

